

Kompleks: Novosadska Sinagoga sa zgradama Jevrejske škole i Jevrejske opštine

NOVOSADSKA SINAGOGA sa zgradama Jevrejske škole i Jevrejske opštine predstavlja prostorno kulturno-istorijsku celinu od velikog značaja. Kompleks je izgrađen prema zamislima peštanskog arhitekta Lipota Baumhorna, koji će u evropskim okvirima biti zapamćen kao graditelj sinagoga (Zrenjanin, Novi Sad, Segedin, Budimpešta, Rijeka). U Novom Sadu Baumhorn je pre gradnje sinagoge izgradio Menratovu palatu i Zgradu štedionice na sadašnjem Trgu slobode. Ipak ostaće zapamćen po izgradnji monumentalnog kompleksa završenog 1909. kojim dominira sinagoga, jedna od najvećih u ovom delu Evrope. Radi se o trobrodnoj građevini iznad čijeg centralnog dela se uzdiže kupola visine 40 m. Unutrašnjost je podeljena na prizemlje i galeriju. U prizemlju jesu muška i "oltarska sedišta" a na galerijama su sedišta za žene. Na vrhu istočne strane je kovčeg za svitke (Aron hakodeš). Postoji galerija za hor i orgulje koje se više ne nalaze u hramu. Sinagogu upotpunjuju zgrade Jevrejske škole i Jevrejske opštine koje su paralelno postavljene u odnosu na sinagogu. Čitav kompleks je izgrađen u stilu secesije. Fasade sve tri građevine urađene su od žute klinker opeke, a fasada sinagoge je ukrašena ornamentima. Novosadska sinagoga je služila 1944. kao sabirni centar za Jevreje pre nego što su poslani u logore smrti, o čemu svedoči i tabla na prednjoj fasadi hrama. Na mestu gde se nalazi savremena sinagoga u periodu 1749-1906. postojale su četiri sinagoge uvek građene na temeljima prethodne za potrebe rastuće i prosperitetnije jevrejske zajednice voljom vernika, osim u slučaju četvrte sinagoge, izgrađene 1826. porušene u bombardovanju u Buni 1849. Prva sinagoga u Novom Sadu se nije nalazila na mestu savremene već u današnjoj Ulici kralja Aleksandra i to pre 1717.